

Budapesti LEVÉL

A DUNA-HIDAKRÓL

A Duna nálunk több mint folyó és nemcsak folyó, hanem jelkép és vallomás. Egy Duna híd pedig nem pusztán pillér, acél, beton, hanem acélnál keményebb anyag: történelem. Egy pesti híd nemcsak két partot köt össze, hanem több korszakot. Az ívek nemcsak Budára hajlanak át, hanem belesimulnak életünkbe, beleszaladnak költészetünkbe. Minden hidunk jelkép és emlék, legenda és költészet, könnyek szimbóluma, reménységeink záloga.

Nem tudom, békésebb tájakon suttognak-e a folyók? A Duna — ha elmerülünk liránk mélyvizébe — beszél, mesél, dörög, csacsog, vall, kitarulkozik, rimekben patakszik, s versszakok hátán hömpölyög a történelem sodrában. Hatalmas és gyengéd, végtelen és bizalmas folyó: Eötvös József fájdalmas „Búcsú”-jában honom könnyének nevezi. „Buda-, Mohács-, Nádornál elfutó, — Tán honom könnye vagy te, nagy folyó?” Arany „Hidavatás”-ában öngyilkosok árnyával viaskodik, Ady keserű, kegyetlenül: „A Duna-parton sohse éltek / Boldog, erős, kacagó népek?” Halálvízió borong: „Ahol a szárnyakat lenyesték / S ahol halottasak az esték”. József Attila hallgatja, amint „fecsceg a felszín, hallgat a mély”. Ő már a mély küldötte, s a mélyből — „rendezni végre közsé dolgainkat” — feltör az eljövendő boldog, erős, kacagó népek szava.

Aztán a hidak drámája, Illyés vallomása: „ahogy feküdtek sorban, / mint leölt állatok / a bűnben és mocskokban, / ők, az ártatlanok.”

Eötvös még 1836-ban írta, s 1944 telén, sorsunk szakadékában valóban honunk könnye lett a nagy folyó.

2

A hidaknak boldogabb népek életében műszaki történetük van. Nálunk nemzeti történelmük. A bölcsék szerint azok a népek boldogok, amelyeknek nincs történelmük; a múltunkban híd is alig

akad, amelyhez nem kötődik nemzeti történelem: nemzeti dráma.

Az első állandó pesti Duna-hidat Mátyás király tervezte, piszkei márványból akart építkezni, reneszánsz pompáról álmodott. Aztán megépítette a hidat a török, 1526-ban, nem márványból ugyan s áthajtotta rajta Budáról a rabsztyra fűzött magyarokat. Széchenyi, a

könnye szökött a szemekbe: a nap feledhetetlen volt!

Akárhol lapozunk a hidak históriába, nemzeti dráma borong a sorok felett. Aranytól verset kérnek a császár fogadtatására, a Margit-híd avatására — Arany nem ír köszöntést, hanem papírra veti a „Hidavatás”-t, Dunába zuhanó öngyilkosok búcsúztatóját, a nemzeti pusztulást a ka-

(Rév Miklós felvétele)

Lánchid álmodója 1848 augusztusában naplójában feljegyezte: „En soha sem megyek keresztül rajta”. Az 1849. november 20-iki avatáson Haynau lépett elsőnek a hídra, gyilkosunk. A beteg Széchenyi orvosa feljegyezte, milyen látomások gyötörték a Lánchid atyját: „Mint rom fog itt állani — mondotta volt. — A Dunába zuhan... A Dunába zuhant. S száz évvel a Haynau-féle első avatás után a nemzet emelt nép avatta fel az új Lánchidat, 1949. november 20-án. Az öröm

pitalizmus fénykorában. A nép évtizedeken át várja haza Kossuth-ot, nevét imádság övezi, Kossuth az egyetlen remény — milyen keserű a csalódás, mikor megjelenik Kossuth Ferenc, Kossuth apánk törpe gyermeke, aki nemzeti ajándékként sok-sok ezer aranykoronát kap, hogy az Erzsébet hidat műszakilag átvegye. Az átvétel egyetlen sétaból áll, a hídon végig megy s, ez volt a legdrágább séta Budapest történetében... És sok évtized múlva az el nem feledhető

3

nemzeti szeggyen s a magatehetetlen nemzeti gyász: a szemünk láttára döntik a Dunába a Margit-hidat, levegőbe repül Széchenyi álma, s Walter náci őrnagy robbanóanyaggal kegyetlen pontot tesz annak az Erzsébet-hídnak a történetére, amely valamikor a világ legnagyobb lánc-szerkezetű függőhídja volt.

Azóta elkészült, s már el is merült a múltak vizébe a Mancsihíd, ez a kedves-különös legenda; felépült a Kossuth-híd, amelynek már pillérei is tünedeznek; megindul a gyalogos forgalom a fél Margithídon, s még emlékszünk a pillanatra, mikor Kerényi András kocsivezető rágördítette a teljes szélességben elkészült Margit-hídra azt a régi, a Dunából kiemelt 45-ös villamost, amely vele együtt zuhant a vízbe 1944. november 4-én.

Arra, hogy sirunk széléről tértünk vissza az élet oldalára, nem ismerek jobb példázatot, mint Kerényi villamosát, ezt a sanzonokba, s a történelembe költözött sárga villamost. Azóta van — Árpád-, Margit-, Lánc-, Szabadság-, Petőfi-híd — öt új közúti hidunk, a hatodiknak, az Erzsébet-hídnak az álma napjainkban rajzolódik az égre, amint a pesti hídfő pilonjai közt áttekinünk Buda sziklás-párás tája felé. A pusztításhoz egy ember s néhány pillanat töredéke kell. De mennyi csöndes óra, gyötrelmes tervezés, álmok láza, munka s lemondás az ára az alkotásnak! A pusztulás ördögrobaja után közel húsz év telik el, míg elkészül az Erzsébet híd helyén épülő kábel-függőhíd. Hol tartana az ország, ha sebek nélkül érkezünk volna át az élet új, szocialista oldalára, s tizenöt esztendővel a felszabadulás után nem kellene jelentős összegeket elvonni a nemzeti jövedelemből, hogy begyógyítsuk a sátánköz pusztításának nyomát... „Fecsceg a felszín, hallgat a mély” — fogalmazta meg korát József Attila a Duna hullámainál. Azóta sok víz lefolyt az Iszteren. Eltűnt a felszín, feljött a mély. S felhozta sirjából a hazát.